

Ivan Lović

Gorjanske ljelje

KUD „Gorjanac“ Gorjani, Gorjani 2012.

Povodom 45. obljetnice KUD-a „Gorjanac“ iz Gorjana i 10. obljetnice održanih novoobnovljenih ophoda ljelja tiskana je knjiga „Gorjanske ljelje“. Autor knjige je Gorjanac Ivan Lović, a izdavač KUD „Gorjanac“ iz Gorjana.

Ivan Lović pripada mlađoj generaciji folklorista; njegova velika ljubav i interes prema tradicijskoj kulturi i Životu temelji se na njegovom aktivnom sudjelovanju na folklornoj sceni, od plesača u KUD-u „Gorjanac“ iz Gorjana do vrsnog svirača gajdi i tambure samice.

Ljelje su djevojke iz sela Gorjani koje u proljeće, o blagdan Duhova, odjevene kao kraljevi i kraljice obilaze selo i izvode ritual sastavljen od osobitih pjesama i plesa sa sabljama. Običaj ne potječe iz turskog doba, kako se često priča, nego iz pradavnih vremena Slavena. Običaj je u kasnom srednjem vijeku bio poznat Hrvatima diljem prostora koji nastanjuju. Tako su Gundulić i Palmotić dobro poznavali taj običaj. U Hrvatskoj je on bio raširen na području Slavonije, Srijema i Baranje. Najduže se zadržao u Đakovštini.

Običaj i obredne pjesme privukle su pozornost etnografa i etnologa pa je sam običaj i njegove mijene moguće pratiti na području Đakovštine od sredine 19. stoljeća.

Lovićeva knjiga podijeljena je u devet poglavlja od kojih se sedam odnosi konkretno na opis cjelovitog običaja ljelja. Ove zapise o ljeljama možemo podijeliti na dva dijela. Prvi se odnosi na ophode ljelja s kraja 19. i početka 20. stoljeća pa sve do 1966. godine. Drugi dio tiče se novoobnovljenih ophoda ljelja od 2002. do 2011. godine.

Za pisanje knjige autor je koristio literarnu, književnu i arhivsku građu Muzeja Đakovštine Đakovo, Muzeja Slavonije Osijek te još nekih ustanova. Najvrjedniji su rezultati do kojih autor dolazi na osnovu terenskih istraživanja, bilježenja običaja, vjerovanja i usmenih predaja. U svom istraživanju zahvatio je razne aspekte tradicijske kulture. Velika prednost Ivana Lovića je ta što je vršio istraživanja u manjoj i poznatoj sredini u kojoj i sam živi, gdje poznaje ljude, a i

oni njega. Vodeći intervjuje sa starijim osobama, učesnicima ophoda, sudionika nekih događanja, prikupio je znatan dio najvrjednije građe.

U četvrtom poglavlju („Narodno ruho...“) daje detaljan opis Ženskog i muškog ruha sa svim njegovim sastavnim dijelovima da bi tek onda prešao na opis odjeće ljelja sa svim njenim varijantama i zabilježnim promjenama. Uz odjeću Lović odmah spominje i poznate obrtnike koji su Žvjeli i radili uglavnom u Gorjanima. Opis poglavlja „Nekadašnji izgled običaja (do 1966. g.)“ pun je detalja koji se odnose na mjesto sastanka, sastav i kretanje ljelja koje vrše ophod. Autor navodi tekstove prigodnih pjesama uz sve moguće varijacije: doček ukućana, pjesma i ples ljelja, darivanje, rastanak. Uz to on navodi imena gajdaša i mjesta odakle su dolazili pratiti ljelje, opisuje ponašanje ljelja na prvi i na drugi dan Duhova, odlazak gorjanskih ljelja u druga sela i dolazak ljelja iz drugih sela u Gorjane.

U drugom dijelu opisa običaja ljelja „Današnji izgled običaja (2002.-2011.)“ i sam autor postaje sudionik ophoda. Velika je vrijednost što se nakon duge pauze grupa entuzijasta odlučuje i ponovo oživljava jedan napušten i skoro zaboravljen običaj. Istina je da su ljelje imale u tom periodu različite scenske nastupe, ali u tome nije postojao kontinuitet. Nakon obnavljanja običaja ljelja 2002. godine, ljelje redovno obilaze selo na Duhove. Došlo je do nekih promjena u obilježavanju tih ophoda i to autor pažljivo bilježi.

U poglavlju „Održavanje običaja po godinama“ zabilježeno je 17 ophoda do 1966. godine. To je autor uglavnom zapisao po sjećanju sudionika ophoda. Kako se približavamo bližoj prošlosti, podataka je sve više, ali zato u izvoru podataka nailazimo na dosta kazivača koji su u međuvremenu umrli. U tome je velika vrijednost Ivanovog istraživanja jer sve što je zapisano ostaje, a on je mnogo toga zapisao u pravi ili u zadnji čas.

U razdoblju od 2002. do 2011. god. Lović ističe ulogu KUD-a „Gorjanac“, odnosno svih članova (od uprave, plesača, Žena koje češljaju i održavaju tradicijsko ruho) bez čijeg truda, entuzijazma, upornosti teško da bi i ophodi ljelja bili kontinuirani i uspješni, odnosno dobro prezentirani pa i prepoznati u svjetskim razmjerima.

U posebnom je dodatku opisan društveni Život i značaj te utjecaj gorjanske učiteljice Lucije Karalić na obnavljanje i izvođenje običaja ljelja u jednom vremenskom razdoblju.

Knjiga je napisana jednostavno i pristupačna je prosječnom čovjeku. Namijenjena je svima onima koji žele nešto više saznati o običaju ljelja koji se javlja u prošlosti i traje do današnjih dana. Knjiga daje relevantan pregled bitnih elemenata ovog običaja i doprinosi boljem razumijevanju ljelja. Značajna je za seosku zajednicu i tradicijsku kulturu ovoga kraja. Ovu vrijednu, bogato

ilustriranu i grafički dojmljivu monografiju Lović je svojom preciznošću i smislom za detalje učinio dodatno primamljivom čitateljima.

Knjiga je svakako i vrijedan doprinos hrvatskoj etnologiji. Kao vrijedno i korisno djelo može biti poticaj novim istraživačima. Vjerujem da će knjiga imati svoje zapaženo mjesto među brojnim knjigama tiskanim o Đakovštini. Ona daje i veliki doprinos turističkoj ponudi jer je vrijedan suvenir za svakoga koji posjeti Đakovo, odnosno Gorjane.

Autor je sigurno uspio u svojoj nakani da od zaborava spasi dio bogate slavonske tradicijske kulturne baštine. Svojoj lokalnoj zajednici dao je vrijedno i zanimljivo djelo, a sve čitatelje podsjeća koliko je bogata hrvatska tradicijska kultura.

Branka Uzelac